

Handbok i krisberedskap och civilt försvar för dricksvatten

Modul 6. Externa aktörer och stödresurser

REMISSVERSION JUNI 2022

Om handboken

Handboken för krisberedskap och civilt försvar inom dricksvatten vänder sig i första hand till producenter och distributörer av dricksvatten. Den syftar till att ge praktiskt stöd i arbetet med att skapa en robust och säker dricksvattenförsörjning, samt en god förmåga att hantera störningar och kriser såväl i fredstid som vid höjd beredskap.

Materialet har tagits fram av Livsmedelsverket tillsammans med representanter från dricksvattenproducenter och -distributörer, länsstyrelser, statliga myndigheter och branschorganisationen Svenskt Vatten.

Handboken består av åtta fristående moduler:

1. Krisberedskap och totalförsvarsplanering
2. Hotbild och planeringsförutsättningar
3. Robust dricksvattenförsörjning
4. Säkerhet och säkerhetsskydd
5. Ledning och styrning i fredstida kris och höjd beredskap
6. Externa aktörer och stödresurser
7. Utbildning och övning
8. Ekonomi, juridik och upphandling

Den här modulen, *Externa aktörer och stödresurser*, syftar till att beskriva vilka dricksvattenaktörer kan samverka med ur ett krisberedskaps- och civilt försvarsperspektiv. Den innehåller även information om olika aktörers roller och ansvar, samt vilka stödresurser som finns att tillgå (exempelvis nödvattentankar, expertrådgivning, frivilligresurser).

Modulen vänder sig till dig som i ett planeringsskede vill få bättre kunskap om olika aktörer och stödresurser, för att kunna upprätta planer och kontaktvägar innan en dricksvattenrelaterad störning eller kris inträffar.

*I handboken används begreppet **dricksvattenaktör**, vilket avser såväl producenter som **distributörer** av dricksvatten.*

I handboken används två fiktiva organisationer för att ge exempel på hur en dricksvattenaktör kan arbeta i praktiken med de olika frågorna:

Teknik och fastighetsförvaltningen i Grusstads kommun

Grustad är en medelstor kommun och ingår i Bergslands län. Utöver ansvar för dricksvatten i kommunen ansvarar Teknik- och fastighetsförvaltningen även för avlopp, mark, park och kommunens fastigheter.

Dricksvattenförsörjningen baseras på uttag av vatten från en grundvattentäkt och dricksvattnet produceras i ett större grundvattenverk. I kommunen finns även hög- och lågreservoarer samt tryckstegringsstationer. Teknik- och fastighetsförvaltningen sköter drift och underhåll av både anläggningar och ledningsnät med egen personal.

Grusstads kommun är en nationell järnvägsknutpunkt, har ett militärt regemente och ligger inom översvämningskarterat område.

Kommunala bolaget Sandköpings vatten och avfall AB

Tre mindre kommuner – Sandköping, Lerstad och Stenlunda – har tillsammans bildat ett kommunalt bolag med ansvar för vatten, avlopp och avfallshantering. Sandköpings och Lerstads kommuner ingår i Bergslands län, medan Stenlunda kommun ingår i ett annat län.

Bolaget har en ytvattentäkt som huvudvattentäkt och en grundvattentäkt som reservvatten. Förutom vattenverk finns i kommunerna flera hög- och lågreservoarer samt tryckstegringsstationer. Kommunerna har även ett gemensamt sammanbyggt ledningsnät. Sandköpings vatten och avfall AB sköter drift och underhåll av alla anläggningar i egen regi, men har ramavtal med en drifts罔reprenör som sköter drift och underhåll av ledningsnätet.

I Lerstad finns en hamn som utgör en nationellt viktig logistiknod.

Innehåll

Innehåll	4
Definitioner.....	5
Roller och ansvar vid dricksvattenhändelser.....	6
Brandskyddsföreningen.....	6
FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut)	7
Folkhälsomyndigheten.....	7
Försvarsmakten.....	8
Giftinformationscentralen	9
Havs- och vattenmyndigheten.....	9
Kommunen	9
Kustbevakningen.....	10
Länsstyrelsen.....	10
Livsmedelsverket.....	11
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)	12
Naturvårdsverket.....	13
Polismyndigheten.....	13
Regionen.....	13
Sjöfartsverket.....	14
SMHI	14
Statens geotekniska institut (SGI).....	14
Statens Geologiska Undersökningar (SGU)	14
Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA).....	15
Strålsäkerhetsmyndigheten.....	15
Säkerhetspolisen.....	15
Trafikverket.....	16
Vattenmyndigheterna	16
Samverkansnätverk.....	16
Nationella samordningsgruppen för dricksvatten	16
DVPOS (privat-offentlig samverkan)	17
Frivilligresurser och trossamfund	17
Frivilliga försvarsorganisationer	17
Frivilliga resursgruppen (FRG)	18
Spontanfrivilliga.....	19
Trossamfund.....	19
Planering för nyttjande av stödresurser vid dricksvattenhändelser	20

Definitioner

CBRN

CBRN är en engelsk förkortning och står för kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot. Ibland förekommer även termen CBRNE med ett tillägg för explosiva ämnen.

Privat-offentlig samverkan

Inom krisberedskapen innebär privat-offentlig samverkan vanligen en frivillig överenskommelse mellan offentliga och privata aktörer. Det gemensamma arbetet syftar till att, genom samsyn och i samförstånd, identifiera och initiera åtgärder för att öka säkerheten och minska sårbarheten. Genom en sådan samverkan kan risker, information, ansvar och kostnader synliggöras. Ansvaret och kostnaderna kan därmed delas mellan aktörerna.

Tjänsteman i Beredskap (TiB)

En funktion som kan nås dygnet runt, året runt och som ska initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser. *Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap* reglerar vilka myndigheter som är skyldiga att ha TiB.

Roller och ansvar vid dricksvattenhändelser

Det finns många olika aktörer som har ett ansvar för någon del inom dricksvattenområdet i samband med störningar eller kriser. Som dricksvattenaktör är det viktigt att i ett förberedande skede tänka igenom vilka aktörer som kan bli aktuella att samverka med i samband med dricksvattenstörningar och -kriser:

- Vilka aktörer kan vi behöva samverka med i samband med en dricksvattenrelaterad störning eller kris?
- Vilka roller och ansvar har dessa aktörer?
- Vilka förväntningar har de på oss och vilka förväntningar kan vi ställa på dem?
- Har de några stödresurser som vi kan nyttja?
- Har vi etablerade kontaktvägar till dessa aktörer?

De bevakningsansvariga myndigheterna (se modul 1 *Krisberedskap och totalförsvarsplanering* för en förklaring) har en Tjänsteman i beredskap (TiB) som finns tillgänglig dygnet runt. I de flesta fall kan de nås via SOS Alarm. Nedan ges exempel på myndigheter och organisationer som dricksvattenaktörer bör ha kännedom om och/eller en etablerad kontaktväg till. Aktörer kan ha olika roller och ansvar före, under och efter en kris. Det kan även skilja sig mellan fredstida händelser och höjd beredskap.

I vissa situationer, exempelvis vid händelser där information om ämnet saknas eller vid "det okända provet" kan det finnas behov av att göra en platsundersökning, en analys av ämnet på plats eller en provtagning med skyddsutrustning och/eller särskilda behållare. Hos flera av de myndigheter som nämns nedan avseende analyser kan rådgivning och stöd ges vid varje enskilt tillfälle och utifrån den unika situationen.

Brandskyddsföreningen

Brandskyddsföreningen är en allmännyttig ideell förening som arbetar för ett brandsäkert och hållbart Sverige. Genom opinionsarbete, framtagande av normer och regelverk, utbildnings- och förlagsverksamhet, besiktningsverksamhet och konceptet Heta Arbeten® bidrar Brandskyddsföreningen till framtidens brandsäkerhet. Brandskyddsföreningen har publikationer och utbildningar som kan användas i verksamhetens förebyggande brandskyddsarbete.

En del av Brandskyddsföreningens uppdrag är restvärdesräddning, som syftar till att minska samhällets konsekvenser och skadekostnader efter olyckor. Genom snabba, relevanta och kostnadseffektiva åtgärder efter olyckor syftar restvärdesräddning till att minimera sekundärkonsekvenserna och bidra till en hållbar skadehantering. Restvärdesräddning arbetar med brand-, vatten-, miljö-, trafik-, och godsskador samt naturrelaterade skador på uppdrag av den samlade sakförsäkringsbranschen, flertalet myndigheter och företag. Restvärdesräddningen påbörjas samtidigt med, eller i direkt anslutning till, räddningstjänstens kommunala räddningsinsats. Räddningstjänsten utför genom avtal det mest akuta restvärdearbetet och vid större skador tar en restvärdeledare vid arbetet.

Inom miljörestvärdesräddning arbetar tio specialistutbildade miljörestvärdeledare i god samverkan med kravställande myndigheter, påverkade och avhjälpande aktörer för att miljöolyckan hanteras snabbt och effektivt och konsekvensen ska bli så liten som möjligt. För dricksvattenaktören kan det handla om åtgärder efter en olycka i, eller i anslutning till vattentäkt. Miljörestvärdeledarna är spridda över landet och kan åka till skadeplats, men kan även agera på distans med ögon och öron från en lokal restvärdeledare eller exempelvis räddningstjänst. Totalt är restvärdeledarna knappt 100 till antalet i hela landet och finns i alla län.

www.brandskyddsforeningen.se

FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut)

Avdelningen CBRN-skydd och säkerhet vid FOI är svensk expertmyndighet för skydd mot CBRN-ämnen, dvs. ämnen som kan användas som biologiska, kemiska, radioaktiva och nukleära stridsmedel. Dessa ämnen kan användas i vapensystem men anses även vara sannolika att användas i terrorysyfte. På FOI CBRN finns det kvalitetssäkrade analyslaboratorier som kan bistå med analyser av dessa CBRN-ämnen. Vidare har FOI en bred tvärvetenskaplig kompetens inom bland annat analytisk och organisk kemi, mikrobiologi, toxikologi, joniserande strålning samt spridningsberäkningar. Dessutom har FOI kapacitet att analysera ett stort antal toxiska industrikemikalier, bekämpningsmedel och andra miljögifter.

Dricksvattenaktörer som behöver stöd inom nedanstående områden kan komma i kontakt med FOI via VAKA eller via Livsmedelsverkets Tjänsteman i beredskap (TiB):

- analysförmåga CBRN
- riskvärdering CBRN
- analysförmåga "det okända provet"
- typning av bakterier
- fältutrustning, transportbehållare
- behov av nya anpassade analyser.

FOI har avtal för stöd till Försvarsmakten, Polisen och Strålskyddsmyndigheten. FOI har TiB som kan nås via SOS Alarm.

www.foi.se

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten har ett nationellt ansvar för folkhälsofrågor. Dess uppgift är att främja en god och jämlik hälsa, förebygga sjukdomar och skador samt verka för ett effektivt smittskydd och skydda befolkningen från olika former av hälsohot. Myndigheten ansvarar för tillsynsvägledning till kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder samt länsstyrelsen när det gäller miljöbalkens regler om hälsoskydd för inomhusmiljö, hygien och objektburen smitta.

Myndigheten har laboratorium som typar isolat från patientprover och vattenprover vid smittspårning av legionella. Även andra smittämnen kan typas. Myndigheten har en Tjänsteman i beredskap (TiB) och Klinisk mikrobiolog i beredskap som går att nå dygnet runt via telefon.

Folkhälsomyndigheten är huvudman för Hälsoläge/11 77, vilket är en tjänst som ger en unik förmåga att jämföra inrapporterade symtommonster mellan olika geografiska områden. Genom tjänsten ges därmed möjlighet att spåra föroreningens uppkomst eller spridning.

Folkhälsomyndigheten kan bistå aktörer i samband med större utbrott av vattenburen smitta med råd och riskvärdering kring:

- orsakande mikroorganismer
- typ av symtom, smittämne, inkubationstider
- analys av patientprover
- typning av isolat från patientprover och vattenprover
- utformning av enkäter vid utbrotsutredning.

VAKA eller Livsmedelsverket kan bistå med kontaktvägar.

www.folkhalsomyndigheten.se

Försvarsmakten

Försvarsmaktens uppgifter är att:

- Upprätthålla och utveckla ett militärt försvar som ytterst kan möta ett väpnat angrepp.
- Försvara Sverige och främja svensk säkerhet.
- Upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet.
- Värna Sveriges suveräna rättigheter och svenska intressen samt kunna förebygga och hantera konflikter och krig såväl nationellt som internationellt.
- Med sin befintliga förmåga och resurser kunna lämna stöd till civil verksamhet.

Sveriges markterritorium är indelat i fem militärregioner: Nord, Mitt, Väst, Syd samt Gotland. Varje militärregion har en stab som har till uppgift att leda territoriellt försvar och civil-militär samverkan. De regionala staberna har en stödjande roll till samhället i så väl fredstid som vid händelse av kris, höjd beredskap eller krig. Militärregionchefer har ett territoriellt ansvar som även omfattar regional civil-militär samverkan och samordning av egna militära resurser med samhällets övriga resurser i regionen. Syftet är bl.a. att skydda viktig infrastruktur, befolkning samt att möjliggöra samhällsvitala funktioners fortsatta drift.

Chef för militärregion leder militär verksamhet som till exempel:

- Regional underrättelse- och säkerhetstjänst.
- Skydd och bevakning av Försvarsmaktens skyddsvärden inom militärregion
- Regional och lokal totalförsvarssamverkan inkluderande samordning av planer för civilt stöd.
- Insatser med grundtilldelade förband som hemvärn samt är beredd att leda även andra förband.
- Militär insats för stöd till samhället.

Militärregionerna samverkar regelbundet med civila aktörer. Vanligt förekommande är samverkan men de länsstyrelser som finns i regionen, polisregioner och säkerhetspolisens motsvarande regionala organisation, Trafikverkets regioner och regionerna, de tidigare landstingen.

Vid extraordinär händelse ska samtliga av Försvarsmaktens förband och enheter vara beredda avdela resurser som stöd till civil verksamhet. Försvarsmakten tillämpar normalt sett inte någon särskild beredskap för stöd till civil verksamhet vid extraordinär händelse. Enligt 6 kap 7§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, är Försvarsmakten skyldig att med personal och egendom delta i en räddningsinsats på anmodan av räddningsledaren. Skyldigheten föreligger dock endast om myndigheten har lämpliga resurser och att ett deltagande inte allvarligt hindrar dess ordinarie verksamhet.

Försvarsmakten är skyldig att ta ut avgift för annat stöd än enligt LSO, dvs stöd enligt stödförordningen. För statliga myndigheter uttas i regel en avgift motsvarande Försvarsmaktens merkostnader. För övriga aktörer gäller full kostnadstäckning. Vid stöd enligt LSO utgår ingen ersättning till Försvarsmakten.[1] Försvarsmaktens förmåga att lösa beredskapsuppgifter får inte allvarligt hindras vid genomförandet av stödsatser till civil verksamhet.

Dricksvattenaktören kan, via länsstyrelsen, lämna in en hemställan till Försvarsmakten gällande stöd. Om det föreligger akuta behov i samband med en räddningsinsats ska begäran om stöd gå via räddningsledaren.

Vid behov av stöd enligt LSO kan dricksvattenaktören via räddningsledaren vända sig till respektive militärregion.

Exempel på stödområden där Försvarsmakten har kvalificerade resurser inom: ledningsförmåga, transportförmåga samt mobilt analyslaboratorium.

Vid behov av stöd enligt stödförordningen, lämnas en skriftlig stödbegäran till aktuell militärregion. I normalfallet ska en sådan begäran lämnas via Länsstyrelsen. Försvarmaktens möjlighet att stödja civila aktörer är starkt begränsad vid höjd beredskap.

Försvarmakten är beroende av en fungerande dricksvattenförsörjning till den egna verksamheten, exempelvis de fasta garnisonerna. Dessa objekt är att betrakta som en samhällsviktig verksamhet, i synnerhet under höjd beredskap. Även Försvarmakten kan komma att behöva stöd från civila myndigheter eller andra aktörer för försörjning med nödvatten, både till fasta garnisoner och fältförband.

En annan del av Försvarmaktens verksamhet som kan utgöra stöd för dricksvattenaktörer är Totalförsvarets skyddscentrum, **SkyddC**. Det är Försvarmaktens kunskapscentrum för skydd mot strålning, smitta och gift, så kallade CBRN-händelser. VAKA eller Livsmedelsverket kan bistå med kontaktvägar till SkyddC.

www.forsvarsmakten.se

Giftinformationscentralen

Giftinformationscentralen är en statlig nationell rådgivningsverksamhet beträffande förgiftningstillbud. Huvuduppgiften är att informera om risker och symtom vid olika typer av akut förgiftning, samt ge råd om lämplig behandling. Giftinformationscentralen kan bistå dricksvattenaktören vid akuta förgiftningsfall, till exempel vid inandning av klor eller exponering för lut och syra.

www.giftinformation.se

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndighetens grundläggande uppdrag omfattar bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurser. Myndigheten är ett stöd för länsstyrelser och kommuner när de ska besluta om vattenskyddsområden och de aktörer som ska utföra det praktiska arbetet. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar också för att peka ut områden av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning. För dricksvattenaktören kan även Havs- och vattenmyndigheten bistå med kompetens vid sökandet av nya vattentäkter.

www.havochvatten.se

Kommunen

Kommunen har följande ansvar kopplat till hanteringen av dricksvattenstörningar och -kriser:

- Kommunen arbetar med beredskaps- och säkerhetsfrågor och ska vid en extraordinär händelse verka för att de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer samordnas och att informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas (se modul 1 *Krisberedskap och totalförvarsplanering* för mer information). Den kommunala säkerhets- och beredskapsfunktionen är en viktig samverkanspart för dricksvattenaktören, såväl vid en pågående dricksvattenhändelse som i det krisförberedande arbetet.
- Kommunen är lokal kontrollmyndighet och tillsynsansvarig för dricksvattenproducenten (organiseras ofta under Miljö och hälsa på kommunen).
- Kommunal räddningstjänst är en viktig samverkanspart för dricksvattenaktören i flera olika sammanhang:
 - Om utsläpp sker i vatten inom kommunalt ansvarsområde, till exempel vattendrag, kanaler eller i hamnar, ansvarar kommunal räddningstjänst för miljöräddningen.

- Vid brandbekämpning i eller i närheten av dricksvattentäkt.
- En dricksvattenhändelse kan klassas som räddningsinsats vid olyckor och överhängande fara för olyckor. Räddningsinsatsen syftar då till att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön och endast om det är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.¹
- Räddningstjänsten har själva behov av släckvatten, vilket kan kräva en dialog i händelse av en situation där vatten inte finns att tillgå i brandpostnätet.

Kustbevakningen

Kustbevakningen bedriver sjöövervakning och utför räddningstjänst i statliga vatten, det vill säga till havs eller i Väner, Vättern och Mälaren. Vidare ansvarar Kustbevakningen för miljöräddningstjänst till sjöss i syfte att begränsa konsekvenserna av olyckor och utsläpp. När ett utsläpp av exempelvis olja sker i statligt vatten ansvarar Kustbevakningen för att ta upp och ta hand om oljan enligt samma principer som kommunal räddningstjänst.

Kustbevakningen har utrustning för sanering och upptagning av föroreningar på vattenyta och strandkant. Det finns depåer på flera platser i landet med

- länsar, sjösläp, miljösläp
- upptagare,
- strandbekämpare,
- mindre flyttbara båtar.

Kustbevakningen har också sjöflyg utrustade för att kunna se föroreningar på vattenytan och för att koordinera insatser. Myndigheten har en Tjänsteman i beredskap (TiB).

www.kustbevakningen.se

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen arbetar med vattenförvaltning, miljöövervakning, vattenskyddsområden, skyddsobjekt, regional vattenförsörjningsplan samt uppdrag för att stödja kommunernas förmåga att upprätthålla dricksvattenförsörjningen under höjd beredskap. De arbetar även med beredskapsfrågor och har ett ansvar att, vid större störningar och kriser i samhället, verka för att samverkan sker mellan länets involverade aktörer. Förutom att bistå med samordning vid kriser, kan länsstyrelsen även lämna begäran om stöd av förstärkningsresurser från MSB och Försvarmakten.

Länsstyrelsen ansvarar även för statlig räddningstjänst vid kärnteknisk olycka², samt kan överta ansvaret för kommunal räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser när en eller flera drabbade kommuner inte själva har förmåga att utföra räddningsinsatsen³.

Länsstyrelsen är även tillsynsmyndighet för kommuner med avseende på säkerhetsskyddslagen. Detta inkluderar även kommunala bolag och kommunalförbund. Uppdraget innehas av länsstyrelserna i Norrbotten, Skåne, Stockholm och Västra Götalands län, se *2021:955 Säkerhetsskyddsförordningen 8 kap 1 §*.

www.lansstyrelsen.se

¹ SFS 2003:778 *Lag om skydd mot olyckor (LSO)*, 1 kap. 2 §

² SFS 2003:789 *Förordning om skydd mot olyckor*, 4 kap. 15 §

³ MSBFS 2021:4 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om ledning av kommunal räddningstjänst*.

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket leder och samordnar kontrollen av dricksvatten och utarbetar regler inom dricksvattenområdet. Myndigheten ansvarar för nationell samordning av dricksvattenfrågor, särskilt när det gäller anpassningar till klimatförändringar, samt kris- och beredskapsplanering avseende dricksvattenförsörjning.

Livsmedelsverket är tillsynsmyndighet avseende informationssäkerhet för tjänsteleverantörer inom leverans och distribution av dricksvatten enligt NIS-direktivet.⁴ Livsmedelsverket är även ansvarig för den offentliga kontrollen av dricksvatten på vissa av de livsmedelsanläggningar som har egen dricksvattenförsörjning och där Livsmedelsverket ansvarar för den offentliga kontrollen av livsmedelproduktionen.⁵ Myndigheten har även kapacitet för analys av det okända provet, samt kan bistå med toxikologstöd.

Livsmedelsverket har egna laboratorier med förmåga att analysera ett stort antal kemiska ämnen och algtoxiner. När det gäller algtoxiner kan Livsmedelsverket både analysera som tillhandahålla snabbtest för att på plats få snabb indikation på pågående algbloomningar. För analys av ett okänt ämne underlättas om det finns ett referensprov att jämföra med. Till detta kommer analyskapacitet för mikrobiologiska agens som exempelvis cryptosporidium, Giardia och norovirus.

Livsmedelsverkets analysförmåga nås via VAKA (se nedan) eller Livsmedelsverkets TiB.

Livsmedelsverket leder den **nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA)** som ger stöd till kommuner och regioner som drabbats eller kan komma att drabbas av akuta störningar inom kommunal dricksvattenförsörjning. VAKA-gruppen består av personer inom flera olika kompetensområden och finns fördelade över hela landet och kan ge stöd direkt på distans eller på plats vid dricksvattenstörningar. VAKA ger kostnadsfritt expertstöd och råd inom en rad olika områden:

- Geohydrologisk information – hela Sverige
- Expertstöd och Rådgivning vid olycka vid vattentäkt
- Stöd i problemlösning och problemlösning
- Expertstöd om kemiska och mikrobiologiska ämnen
- Rådgivning om analyser och provtagning
- Kontaktvägar till olika laboratorier (statliga och privata) och information om vem som kan vad
- Stöd inför kontakt med andra aktörer
- Hjälpa att hitta resurser via VAKA:s kontaktnät
- Stöd vid krisledningsarbete
- Kommunikationsrådgivning

Genom VAKA kan kommunen/dricksvattenaktören låna utrustning för nödvattenförsörjning. Den nationella utrustningen finns på flera platser i landet. Det finns nödvattencontainers som är anpassade för såväl vinter- som sommaranvändning. Containerarna är fullt utrustade med den kringutrustning som behövs för användandet.

⁴ NIS-direktivet ställer krav på säkerhet i nätverk och informationssystem. Reglerna omfattar leverantörer av samhällsviktiga tjänster och vissa digitala tjänster. Dessa leverantörer kan finnas i både privat och offentlig sektor.

⁵ Livsmedelsverket (2021). *Dricksvattenproduktion*. Hämtad 2021-12-17 från

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/regler-for-livsmedelsforetag/dricksvattenproduktion>

VAKA nås dygnet runt via SOS Alarm på telefon 020 – 30 20 30. Mer information kring VAKA och den nationella nödvattenutrustningen finns i publikationerna *Information om VAKA*⁶ och *Nationellt lager för nödvattenmateriel*⁷.

www.livsmedelsverket.se

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

MSB har ansvar för att stödja samhällets beredskap för olyckor, kriser och civilt försvar. Som en del i sitt uppdrag har MSB förstärkningsresurser inom bland annat översvämning, strandnära oljeutsläpp och CBRN. Målet är att kommunerna själva ska ha beredskap för att hantera de olyckor som sker. Vid olyckor som kommunens räddningstjänst inte kan klara själva förväntas de i första hand samverka med andra aktörer i sitt län och närområde. MSB:s förstärkningsresurser är tänkta att användas först när kommunala och regionala resurser är uttömda⁸.

För översvämningssituationer har MSB resurser i form av:

- översvämningsbarriärer
- högkapacitetspumpar
- sandfyllningsmaskiner
- sandsäckar.

Vid strandnära oljeutsläpp kan MSB stödja med materiel för strandsanering:

- länsor för styrning och inneslutning av olja
- strandskyddsdukar
- pumpar och skimrar för upptagning av olja
- båtar och terrängfordon
- personlig skyddsutrustning
- utrustning för sanering av stränder
- avfallscontainers och storsäckar för mellanlagring av olja.

Inom CBRNE består MSB:s resurser av:

- kemenheter
- expertstöd genom Företagens kemberedskap.
- saneringsenheter
- indikeringsenheter.

MSB har även en förstärkningsresurs för stöd till Samverkan och ledning, FSOL, som består av personer med bred erfarenhet och kunskap inom krishantering och syftar till att förstärka aktörens ledningsförmåga.

Vid behov av stödresurser inom CBRNE, kontakta SOS Alarm för vidarekoppling till insatsledning på respektive räddningstjänst. Kostnaderna debiteras den organisation som lämnar en begäran. Förfrågan

⁶ Livsmedelsverket (2022). *VAKA - Nationell vattenkatastrofgrupp*. Hämtad 2022-04-29 från <https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/foretag-regler-kontroll/krisberedskap/krisberedskap-dricksvatten---vaka/information-om-vaka.pdf>

⁷ Livsmedelsverket (2021). *Nationellt lager för nödvattenmateriel*. www.livsmedelsverket.se/publikationer/sok-publikationer/broschyr/nationellt-lager-for-nodvattenmateriel

⁸ MSB (2020). *MSB:s förstärkningsresurser – ett stöd när de regionala resurserna inte räcker till*. <https://rib.msb.se/filer/pdf/29081.pdf>

gällande övriga förstärkningsresurser sker via Tjänsteman i beredskap på MSB. Förfrågan bör samordnas och göras av länsstyrelsen.

MSB stödjer även kommuner och länsstyrelser i deras arbete med att identifiera risker för översvämningar och bistår med kartunderlag över områden med översvämningsrisk vid höga flöden i vattendrag och sjöar. MSB har pekat ut 25 områden utmed vattendrag och sjöar med omfattande översvämningsrisk. MSB samordnar även samhällets informationssäkerhet och tar emot it-incidentrapporter enligt NIS-direktivet. Incidentrapporteringen hanteras av MSB:s funktion **CERT-SE**⁹ som står för Computer Emergency Response Team. Den har till uppgift att stötta samhället med att hantera och förebygga it-incidenter och riktar sig till såväl offentlig sektor som privata företag och organisationer.

www.msb.se

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är ansvarig miljömyndighet för avloppsreningsverk, samt är ansvarig miljömyndighet för miljöbalksvägledning kopplat till markavvattning samt våtmarken i den terrestra miljön. Precis som Havs- och vattenmyndigheten och Vattenmyndigheterna kan Naturvårdsverket vara ett stöd vid sökandet av ny vattentäkt.

www.naturvardsverket.se

Polismyndigheten

Polisen ska alltid kontaktas vid misstanke om brott eller vid bekräftade brott. Det gäller oberoende om brottet upptäckts i efterhand, om brottet är pågående eller om det finns anledning att misstänka planerade brott mot verksamheten. Polisen kan även utgöra en kontaktväg till Säkerhetspolisen.

Polisen har genom **Nationellt forensiskt centrum (NFC)** även förmåga att genomföra provtagning och analyser, främst inom brottsutredningar. NFC kan identifiera ett stort antal droger, gifter, alkoholer, oljor och fetter. På Polisens webbplats finns en lista på alla forensiska undersökningar som kan beställas hos NFC¹⁰.

Kontaktväg till NFC är via polisen.

www.polisen.se

Regionen

I samband med en inträffad dricksvattenhändelse med bekräftad eller misstänkt mikrobiologisk smitta är det regionala smittskyddet en viktig samverkanspart. Det regionala smittskyddet har direktkontakt med hälso- och sjukvården i regionen, mikrobiologiskt laboratorium samt 1177 som har information om eventuella sjukdomsutbrott i realtid. Regionen är även en viktig samverkansaktör inom ramen för det förberedande krisberedskapsarbetet, både vad gäller nödvattenplanering och i dialogen om känsliga abonnenter. Det förberedande krisberedskapsarbetet bör ske i dialog med såväl regionala smittskyddet som med den kommunala säkerhetsamordnaren.

⁹ CERT-SE:s webbplats www.cert.se

¹⁰ Polisen (2022). Beställningskoder forensiska undersökningar. Hämtad 2022-04-29 från <https://polisen.se/tjanster-tillstand/bestall-forensisk-undersokning/bestallningskoder-forensiska-undersokningar/>

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket är ansvarig myndighet för statlig sjö- och flygräddningstjänst och ansvarar för insatser när någon är eller befars vara i sjönöd, samt för sjuktransporter från fartyg. Ansvaret gäller svenskt sjöterritorium samt Väner, Vättern och Mälaren, exklusive hamnområden. Insatserna leds av räddningsledare på Sjö- och flygräddningscentralen, JRCC (Joint Rescue Co-ordination Centre), i Göteborg och utförs oftast i samverkan med Sjöräddningssällskapet, Polisen, Kustbevakningen och Sjöfartsverkets egna räddningshelikoptrar och båtar.

Dricksvattenaktörer har normalt sett inte så stort behov av kontaktytor mot Sjöfartsverket i krisberedskapshänseende, men de som har sjöledningar i farleder bör ha upprättade kontaktvägar för att säkerställa att bli informerad vid händelser som sker i närheten, exempelvis vid grundstötningar.

www.sjofartsverket.se

SMHI

Förvaltar och utvecklar information om väder, vatten och klimat som ger samhällets funktioner, näringsliv och allmänhet kunskap och kvalificerat beslutsunderlag. SMHI har en viktig roll i krisberedskapen genom att ta fram beslutsunderlag kopplat till väder, vatten och klimat. Underlagen behövs både före, under och efter samhällsstörningar.

SMHI:s prognos- och varningstjänst har en rad funktioner i ständig beredskap i syfte att kunna leverera beslutsunderlag vid behov:

- Tjänsteman i beredskap, tillgänglig via SOS Alarm.
- Vakthavande meteorolog ansvarar dygnet runt för SMHI:s prognosunderlag och varnar för ett flertal parametrar vid behov, t.ex. nederbörd inklusive skyfallslignande regn.
- Vakthavande hydrolog vid SMHI är uppdaterad på det hydrologiska läget i Sverige och varnar vid behov för höga flöden i vattendrag, för översvämning längs sjöar och vattendrag samt, i samverkan med SGU, utfärdar meddelande för risk för vattenbrist.

Prognos- och varningsunderlag finns tillgängliga på smhi.se, via SMHI:s app samt via WIS. De olika vakthavandefunktionerna finns även tillgängliga för konsultation.

SMHI har även en stor mängd hydrologiska data tillgängliga via deras webb.

Statens geotekniska institut (SGI)

SGI har funktionen Tjänsteman i beredskap (TiB) som ska initiera och samordna myndighetens arbete vid akuta händelser rörande ras och skred. Vid akuta ärenden bistår SGI räddningstjänsten, annan kommunal instans och statliga myndigheter med expertkunskap för att undanröja hot och reducera skadeverkningar.

SGI har möjlighet att bistå dricksvattenaktörer med riskvärderingar kopplade till ras och skred. En lämplig kontaktväg kan vara via VAKA eller Livsmedelsverket, men SGI har även en TiB-funktion som nås via SOS Alarm och finns tillgänglig för den kommunala räddningstjänsten dygnet runt, alla dagar i veckan.

www.sgi.se

Statens Geologiska Undersökningar (SGU)

SGU är myndigheten för frågor om berg, jord och grundvatten i Sverige och har till uppgift att tillhandahålla geologisk information. SGU:s information om grundvatten utgör ett viktigt underlag i

planeringen av samhällets vattenförsörjning. Bland tillgängliga öppna data finns bland annat information om grundvattenmagasin, brunnar, grundvattenkvalitet, uppmätta och beräknade grundvattennivåer samt prognoser för hur grundvattensituationen kommer att utvecklas de närmaste månaderna. SGU har även ett samarbete med SMHI för att skicka ut varningar och meddelanden till allmänheten i samband med risk för låga grundvattennivåer.

SGU kan bistå dricksvattenaktörer i de flesta frågor som rör grundvatten - när det gäller generella grundvattennivåer, i sökandet efter nya grundvattentäkter, vid rådgivning och riskvärdering i samband med händelser och provtagning. På SGU finns även vattentäktsarkivet med grundläggande information om allmänna anläggningar och större enskilda anläggningar för dricksvattenförsörjning.

www.sgu.se

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

SVA är en expertmyndighet med beredskapsuppdrag och arbetar för att främja djurs och människors hälsa, svensk djurhållning och miljö. SVA har tillsammans med Livsmedelsverket särskild kompetens gällande algtoxiner och kan bistå dricksvattenaktörer med den typen av analyser.

Kontaktväg till SVA är VAKA eller Livsmedelsverkets TiB.

www.sva.se

Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har ett samlat ansvar inom områdena strålskydd, kärnsäkerhet och nukleär icke-spridning. Vid en kärnteknisk olycka tar SSM fram prognoser och nedfallskartor som Livsmedelsverket använder vid riskvärdering av dricksvatten. SSM kan också bistå Livsmedelsverket med strålskyddsbedömningar och råd om strålningsmätningar.

SSM har ett eget laboratorium med förmåga att analysera för dricksvatten kritiska radioaktiva ämnen och de har även upphandlat ett antal beredskapslaboratorier som förstärkning. I händelse av kärnteknisk olycka är det SSM som prioriterar analyserna vid beredskapslaboratorierna som ska hantera många olika typer av prover. Vid akuta händelser kan lämplig kontaktväg vara via länsstyrelsen eller Livsmedelsverket. För lokala kärntekniska händelser kan även VAKA vara en ingång.

www.ssm.se

Säkerhetspolisen

Säkerhetspolisen förebygger och avslöjar brott mot Sveriges säkerhet, bekämpar terrorism och skyddar den centrala statsledningen. Säkerhetspolisen är också samordnande tillsynsmyndighet enligt säkerhetsskyddsförordningen och ansvarar för tillsyn av säkerhetsskyddet för ett antal utpekade verksamhetsutövare. Inom ramen för säkerhetsprövning ansvarar Säkerhetspolisen för registerkontroll efter ansökan från verksamhetsutövare som beslutar om placering i säkerhetsklass.

Verksamhetsutövare som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska enligt säkerhetsskyddsförordningen skyndsamt anmäla säkerhetshotande händelser och verksamhet till Säkerhetspolisen. Mer information om hur anmälningar ska göras finns på Säkerhetspolisens webbplats.

www.sakerhetspolisen.se

Trafikverket

Trafikverket ansvarar för vattenskyddet vid de statliga vägarna och järnvägarna och är därför en viktig aktör vid exempelvis en trafikolycka som skett på statlig väg, till exempel inom ett vattenskyddsområde. Myndigheten har egna geohydrologiska underlag och gör riskanalyser avseende vattenskydd kring de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket ska alltid kontaktas och tillstånd krävs innan grävning får ske i anslutning till statliga vägar, järnvägar och vid tillhörande anläggningar så som teknikhus etc.

Trafikverket kontaktas via deras TiB.

www.trafikverket.se

Vattenmyndigheterna

Länsstyrelserna i Kalmar, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland och Norrbottens län utgör tillsammans *Vattenmyndigheterna*. De har till uppdrag att genomföra EU:s vattendirektiv. Vattenmyndigheterna beslutar om miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten och ansvarar för informationen i VISS (Vatteninformationssystem Sverige).

Som underlag för beslut om miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram samlar vattenmyndigheterna in och sammanställer stora mängder data och information om tillståndet i vattenmiljön och olika typer av påverkanskällor och deras påverkan på vattnets status. Detta inbegriper bland annat påverkan på vatten som används för allmän dricksvattenförsörjning och olika vattenuttags påverkan på vattenkvaliteten. På samma sätt som Havs- och vattenmyndigheten, kan Vattenmyndigheterna vara ett stöd vid sökande av nya vattentäkter.

www.vattenmyndigheterna.se

Samverkansnätverk

Nationella samordningsgruppen för dricksvatten

I den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten¹¹ ingår Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Boverket, Folkhälsomyndigheten, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Kemikalieinspektionen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Trafikverket, en representant för Länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Svenskt Vatten, en representant för Vattenmyndigheterna och två representanter för kommunerna.

Utöver att verka för en trygg och säker dricksvattenförsörjning och ge stöd i dricksvattenfrågor ska de ge regeringen en aktuell lägesbild och informera om de behov som finns för att säkra dricksvattenförsörjningen nationellt. Under den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten finns tre ordinarie arbetsgrupper: vattenförsörjningsgruppen, dricksvattenkvalitetsgruppen och gruppen för civilt försvar och krisberedskap. Arbetsgrupperna tar fram underlag och analyser för beslut i samordningsgruppen och kan även driva relevanta projekt.

¹¹ Livsmedelsverket (2022). *Nationella samordningsgruppen för dricksvatten*. Hämtad 2022-04-29 från <https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/samarbeten-och-projekt/nationell-samordningsgrupp-for-dricksvatten>

DVPOS (privat-offentlig samverkan)

Livsmedelsverket leder en privat-offentlig samverkansgrupp inom dricksvattensektorn som kallas DVPOS. I samverkansgruppen ingår förutom Livsmedelsverket även branschorganisationen Svenskt Vatten, branschorganisationen Vattenindustrin och ett antal företag som levererar produkter till landets dricksvattenaktörer. Syftet med samverkansgruppen är att stärka dricksvattensektorns krisberedskap och hantera uppkomna störningar. Även frågor kopplade till uppbyggnaden av det civila försvaret hanteras av gruppen.

Frivilligresurser och trossamfund

Det finns både organiserade frivilliga och icke organiserade frivilliga, eller spontanfrivilliga som de också kallas. Organiserade frivilliga kan vara ideella organisationer eller grupper som samlats genom exempelvis sociala medier. Att använda utbildade frivilliga kan öka uthålligheten och tillföra specialistkompetens i dricksvattenaktörens kris- och krigsorganisation vid en inträffad händelse.

Frivilliga försvarsorganisationer

Det finns 18 frivilliga försvarsorganisationer. De finns på lokal nivå i hela landet och grundfinansieras av statliga medel genom MSB och Försvarsmakten. Verksamheten regleras i en särskild förordning¹².

Frivilliga försvarsorganisationer kan bidra med utbildad frivillig personalförstärkning till bland annat kommuner. Deras kompetensområden finns bland annat inom transport och logistik, drivmedel, elförsörjning, tele- och radiokommunikation samt stabsstöd. MSB har gjort en sammanställning av de frivilliga försvarsorganisationernas kompetenser och förmågor¹³. Se tabell 1.

¹² SFS 1994:524 *Förordning om frivillig försvarsverksamhet*

¹³ MSB (2020). *Personalförstärkning från utbildade frivilliga – kommuner och regioner*.

<https://www.msb.se/contentassets/e4215bb563d2474888619f52f3686d3e/planeringsstod-frivilliga-forstarkningsresurser-regioner-och-kommuner2.pdf>

Frivilliga försvarsorganisationer och några av deras kompetenser och förmågor	Marktransport och logistik	Flyg & flygplatsjänst ³	Sjötransport	Entreprenad och bygg	Stabsstöd	CBRN	Kommunikation & omvärldsbevakning	Radio & tekniskt samband	Hundjänst	Första hjälpen & krisstöd	Djursmitta och veterinärsstämter
Bilkåren (Sveriges Bilkörars Riksförbund)	X										
FAK (Frivilliga Automobilkörarnas Riksförbund)	X										
FFK (Frivilliga Flygkåren)		X									
FMCK (Frivilliga Motorcykelkörarnas Riksförbund)	X										
FPF (Försvarets Personaltjänstförbund)					X						
FRO (Frivilliga Radioorganisationen)					X		X				
FVRF (Flygvapenfrivilligas Riksförbund)		X			X						
IIR (Insatsingenjörerna)				X							
SBK (Svenska Brukshundklubben)					X				X		
SBS (Svenska Blå Stjärnan)					X						X
SCF (Sveriges civilförsvarförbund)					X		X			X	
SFF (Svenska Fällskärmsförbundet)		X									
SLK (Svenska Lottakåren)					X		X				
SPSF (Svenska pistolskytteförbundet)											
SRK (Svenska Röda Korset)										X	
Svenska Försvarsutbildningsförbundet (Försvarsutbildarna)					X	X	X				
SVK RF (Sjövärmskårens Riksförbund)			X								
SvSF (Svenska skyttesportsförbundet)											

Tabell 1. Sammanställning av de frivilliga försvarsorganisationernas kompetenser och förmågor. Källa: MSB1530 – mars 2020.

Frivilliga resursgruppen (FRG)

Frivilliga Resursgruppen (FRG) samlar frivilliga försvarsorganisationers kompetenser på lokal nivå. FRG finns till hands för kommunen när de ordinarie resurserna behöver förstärkas i utsatta lägen eller vid andra behov kallas in av kommunen vid en kris¹⁴. FRG är ett avtalsbaserat koncept. Det regleras inte i någon lag eller förordning och varje kommun avgör själv om den vill inrätta en FRG. De kan till exempel hjälpa till med:

- utrymning
- informationsspridning
- samverkan och ledning
- praktiska uppgifter, till exempel hantering av nödvatten och reservkraft
- första hjälpen och medmänskligt stöd till drabbade
- hantering av spontanfrivilliga.

¹⁴ MSB (2022). *Frivilliga Resursgruppen (FRG)*. Hämtad 2022-04-29 från <https://www.msb.se/sv/arnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/frivilliga/frivilliga-resursgruppen-frg/>

I april 2022 fanns det FRG etablerade i 160 kommuner. På Civilförsvarsförbundets webbsida finns mer information. www.civil.se/frivilliga-resursgruppen

Spontanfrivilliga

Vid en kris är det inte ovanligt att människor dyker upp på platsen för krisen och vill hjälpa till. Dessa personer brukar då kallas för spontanfrivilliga eller icke organiserat frivilliga. Det är viktigt att tänka på att inte låta den frivillige utan anställningsavtal utöva myndighetsutövning, tillåtas inpassering i skyddsklassade lokaler, komma i kontakt med sekretessbelagd information, ges tillträde till viktiga datasystem, eller komma i kontakt med känslig information utan att dricksvattenaktörens säkerhetsansvarige godkänt detta.

Det är även viktigt att tänka på att den spontanfrivillige utan uppdragsavtal eller anställningsavtal agerar som privatperson och kan göra som den vill inom lagens ramar. Den frivillige utan avtal kan också komma och gå som den vill. I den här typen av situationer är det därför extra viktigt att vara tydlig från båda parter vad som gäller, så att inga oklarheter råder.

En dricksvattenaktör som inte är förberedd och har en plan för hur spontanfrivilliga ska hanteras kan missa en chans att faktiskt få stöd under en kris, men kan också riskera att belasta organisationen och att det egna arbetet hindras.

Trossamfund

Trossamfundens församlingar har en viktig roll när en kris har inträffat tack vare sin förmåga att stödja människor i kris genom samtal och medmänsklighet. MSB har dialog med trossamfunden på nationell nivå, men representanter från trossamfunden medverkar också ofta i krisgrupper såsom POSOM som kommunen ansvarar för. Använd kommunens säkerhetsordnare för kontakt med trossamfunden.

Planering för nyttjande av stödresurser vid dricksvattenhändelser

För att på bästa sätt kunna ta emot olika typer av stöd och förstärkningsresurser i samband med en störning i dricksvattenförsörjningen, underlättar det om vissa förberedelser har gjorts i förväg.

Att tänka på i samband med stöd från VAKA

Vid kontakt med VAKA behöver du uppge befattning, vilken verksamhet du ringer ifrån samt om behörig chef har godkänt att du kontaktar Livsmedelsverkets VAKA-grupp. De förväntningar som finns på dricksvattenaktören inför VAKA-stöd är att kunna:

- beskriva de akuta behov som finns
- ge en kortfattad lägesbild
- göra en preliminär bedömning om det finns andra aktörer som kan behöva stöd i den uppkomna situationen.

Vid lån av nödvattenutrustning, ska en uppskattning göras av hur många personer som är i behov av nödvatten. Tänk på att det ofta är bättre att ringa i ett tidigt skede av krisen än i ett senare läge.

Frivilligresurser

När frivilliga tilldelas uppgifter eller ansvar i kommuner vid fredstida kriser är det nödvändigt att förhållandet mellan parterna regleras genom juridiskt bindande överenskommelser, vanligtvis genom ett anställningsavtal.

Att ta emot frivilliga kräver förberedelse och planering¹⁵:

- bedöm behoven
- förankra och inventera i organisationen
- bedöma frivilligas möjligheter till att bidra
- upprätta struktur och samverkan.

MSB har tagit fram publikationen *Fältguide för myndigheters samverkan med frivilliga och frivilligorganisationer under en kris* som bland annat beskriver juridiska och ekonomiska förutsättningar för att anlita frivilliga¹⁶. MSB har även tagit fram ett faktablad med en checklista för att hantera, leda och samordna organiserade frivilliga i den egna organisationen¹⁷ och en vägledning i frivilligsamverkan¹⁸. I vägledningens tredje kapitel beskrivs vilka förberedelser som krävs för att teckna avtal med frivilliga¹⁹.

¹⁵ MSB (2022). *Frivilliga*. Hämtad 2022-04-29 från <https://www.msb.se/sv/arnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/frivilliga/>

¹⁶ MSB (2016). *Fältguide för myndigheters samverkan med frivilliga och frivilligorganisationer under en kris*. MSB956. <https://www.msb.se/siteassets/dokument/arnesomraden/krisberedskap-och-civilt-forsvar/frivilliga/faltguide-for-myndigheters-samverkan-med-frivilliga-frivilliga-organisationer-under-en-kris.pdf>

¹⁷ MSB (2020). *Personalförstärkning från utbildade frivilliga – kommuner och regioner*. MSB1530.

<https://www.msb.se/contentassets/e4215bb563d2474888619f52f3686d3e/planeringsstod-frivilliga-forstarkningsresurser-regioner-och-kommuner2.pdf>

¹⁸ MSB (2022). *Vägledning i frivilligsamverkan för offentliga aktörer*. Hämtad 2022-04-29 från <https://www.msb.se/sv/arnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/frivilliga/vagledning-i-frivilligsamverkan-for-offentliga-aktorer/>

¹⁹ MSB (2022). *3. Förbered för att teckna avtal. MSB1910 – januari 2022*. <https://rib.msb.se/filer/pdf/29875.pdf>

Faktaruta: Vad säger lagstiftningen?

[Förordning \(1994:524\) om frivillig försvarsverksamhet](#)

Fördjupning: Vill du läsa mer?

MSB (2016). [Fältguide för myndigheters samverkan med frivilliga och frivilligorganisationer under en kris. MSB956.](#)

MSB (2020). [Personalförstärkning från utbildade frivilliga – kommuner och regioner](#)

MSB (2020). [Personalförstärkning från utbildade frivilliga – kommuner och regioner. MSB1530.](#)

MSB (2022). [Vägledning i frivilligsamverkan för offentliga aktörer](#)

MSB (2022). [3. Förbered för att teckna avtal. MSB1910 – januari 2022](#)

Svenska institutet för standarder, [Vägledning för planering av spontanfrivilligas engagemang \(SS-ISO 22319:2019\)](#)

På webbplatsen www.frivilligutbildning.se presenterar de frivilliga försvarsorganisationerna sina utbildningar samlat tillsammans med kontaktuppgifter till alla organisationers riksförbund.